

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА,
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

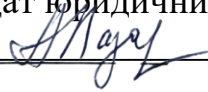
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Профайлінг у правоохоронній діяльності

для підготовки здобувачів на другому (магістерському) рівні вищої освіти
за спеціальністю К9 Правоохоронна діяльність

РОЗРОБНИК:

Доцент кафедри,

кандидат юридичних наук, доцент

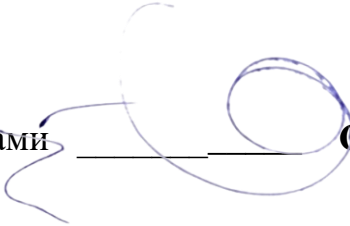
Алла ЛАЗАРЕНКО

Розглянуто та затверджено на

засіданні кафедри

«31» серпня 2026 року, протокол № 2

Узгоджено з гарантом освітньої програми _____

 Сергій ІВАШКО

Обсяг: 3 кредити ECTS.

Чернігів 2026

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Профайлінг у правоохоронній діяльності» є міждисциплінарним комплексом знань, що поєднує положення юридичної психології, кримінології, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, соціальної психології та поведінкових наук. Дисципліна спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про сучасні можливості профайлінгу як методу аналізу поведінки, психоемоційного стану, мотивації та індивідуально-психологічних особливостей особи у сфері правоохоронної діяльності.

У межах курсу розглядаються теоретичні засади становлення профайлінгу, його сучасні напрями та практичне значення для забезпечення державної безпеки, протидії злочинності, виявлення обману, прогнозування поведінки правопорушника, проведення процесуального інтерв'ю та побудови психологічного профілю особи злочинця.

Особлива увага приділяється феноменології обману, вербальним і невербальним ознакам брехні, фізіогномії, психологічним механізмам злочинної поведінки, особливостям кримінального профайлінгу, сучасним інструментальним методам детекції обману, а також правовому регулюванню застосування поліграфа в Україні.

Навчальна дисципліна враховує сучасний зарубіжний та вітчизняний досвід розвитку профайлінгу, тенденції цифровізації правоохоронної діяльності, можливості використання профайлінгових технологій у сфері безпеки, антитерористичної діяльності, кримінальної юстиції та оперативно-аналітичної роботи.

Курс складається з трьох змістових розділів, у межах яких висвітлюються теоретичні, методологічні та прикладні аспекти профайлінгу у правоохоронній практиці.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань та практичних навичок щодо застосування профайлінгових технологій у правоохоронній діяльності, розвитку професійних компетентностей у сфері аналізу поведінки особи, виявлення ознак обману, побудови психологічного профілю правопорушника, використання процесуального інтерв'ю та сучасних методів оперативної психодіагностики для забезпечення ефективної протидії злочинності.

Завдання навчальної дисципліни є:

- оволодіння здобувачами вищої освіти системою знань про сутність, принципи, методологію та напрями застосування профайлінгу у правоохоронній діяльності;
- вивчення психологічних, кримінологічних та криміналістичних основ профілювання особи;
- формування навичок аналізу вербальної та невербальної поведінки особи;
- засвоєння методів виявлення ознак неправдивої інформації та маніпулятивної поведінки;
- вироблення вмінь щодо складання психологічного профілю особи правопорушника;
- формування навичок застосування процесуального інтерв'ю в діяльності правоохоронних органів;
- вивчення організаційно-правових основ проведення поліграфічних досліджень в Україні;
- ознайомлення із зарубіжним досвідом розвитку кримінального та безпекового профайлінгу;

- формування здатності використовувати профайлінгові технології у практичній діяльності правоохоронних органів;
- розвиток аналітичного мислення, професійної спостережливості та навичок поведінкового аналізу.

Досягнення поставлених завдань сприятиме формуванню у здобувачів вищої освіти професійних компетентностей у сфері правоохоронної діяльності, необхідних для ефективного здійснення оперативно-службових, аналітичних та слідчих функцій.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

1) на понятійному рівні:

основні категорії та поняття профайлінгу;
сучасні тенденції розвитку профайлінгу у правоохоронній діяльності;
феноменологію обману;
вербальні та невербальні ознаки брехні;
значення фізіогноміки у діяльності профайлера;
основи кримінального, безпекового та поведінкового профайлінгу.

2) на фундаментальному рівні:

системний підхід до вивчення особистості злочинця;
психологічні механізми формування злочинної поведінки;
наукові засади побудови психологічного профілю особи;
методологію профайлінгу;
організаційно-правові засади проведення поліграфічних досліджень в Україні;
особливості процесуального інтерв'ю та його моделі;
зарубіжний досвід застосування профайлінгу у правоохоронній практиці.

3) на практично-творчому рівні:

методики аналізу поведінки особи;
алгоритми побудови психологічного профілю невстановленого злочинця;
сучасні методи виявлення обману;
практичні аспекти застосування профайлінгу у слідчій та оперативно-розшуковій діяльності;
особливості використання профайлінгу в умовах сучасних безпекових викликів.

вміти:

1) на репродуктивному рівні:

відтворювати основні поняття та категорії профайлінгу;
аналізувати поведінкові прояви особи;
визначати ознаки неправдивої інформації;
характеризувати типові психологічні профілі правопорушників.

2) на алгоритмічному рівні:

використовувати профайлінгові методики під час вирішення типових професійних ситуацій;
застосовувати алгоритм проведення процесуального інтерв'ю;
здійснювати поведінковий аналіз особи;
використовувати поліграфічні дослідження відповідно до чинного законодавства.

3) на евристичному рівні:

розробляти психологічний профіль особи злочинця;
визначати тактику проведення слідчих (розшукових) дій з урахуванням результатів профайлінгу;

прогнозувати можливі поведінкові реакції особи.

4) на творчому рівні:

організовувати використання профайлінгових технологій у діяльності правоохоронних органів;

інтегрувати методи профайлінгу в оперативно-службову та аналітичну діяльність;

розробляти пропозиції щодо вдосконалення використання профайлінгу у сфері безпеки та правопорядку.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 1. Здатність брати участь у розроблені та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності.

СК 3. Здатність виявляти та аналізувати причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживати заходи для їх усунення.

СК 5. Здатність давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності.

СК10. Здатність аналізувати, оцінювати й застосовувати сучасні інформаційні технології під час рішення професійних завдань.

СК11. Здатність взаємодіяти з представниками інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськістю з питань правоохоронної діяльності.

СК12. Здатність до використання технічних приладів та спеціальних засобів, інформаційно-пошукових систем та баз даних, спеціальної техніки, оперативних та оперативно-технічних засобів, здійснення оперативно-розшукової діяльності.

СК 14. Здатність здійснювати контроль та координацію забезпечення умов дотримання дозвільної системи та адміністративного нагляду.

СК 15. Здатність вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень, заходів, спрямованих на усунення загроз приватним та публічним інтересам людини й держави.

Результати навчання (РН):

РН4. Узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів.

РН 5. Аналізувати умови і причини вчинення правопорушень, визначати шляхи їх усунення.

РН 9. Використовувати у професійній діяльності сучасні інформаційні технології, бази даних та стандартне і спеціалізоване програмне забезпечення.

РН 11. Розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності.

РН 12. Надавати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності.

РН15. Модифікувати основні методи та засоби забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку.

РН17. Розуміти основи забезпечення національної безпеки, особливості застосування

Тематичний план

ДФН/ЗФН зі спеціальності 262 Правоохоронна діяльність						
№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні Заняття	Самостійна робота
Розділ 1 Основні категорії профайлінгу, його становлення як методу забезпечення аналізу даних про особу злочинця. Феноменологія обману. Значення фізіогноміки для діяльності профайлера						
1	Основні категорії профайлінгу. Сучасні тенденції теорії та практики	10/11	2/-	-/-	-/-	8/11
2	Становлення профайлінгу як методу забезпечення аналізу даних про особу злочинця	10/11	2/-	2/-	-/-	6/11
3	Феноменологія обману. Основи детекції правди та брехні за невербальними та вербальними ознаками. Значення фізіогноміки для діяльності профайлера	10/17	2/2	2/2	4/2	2/11
Розділ 2. 2. Особистість злочинця: системний підхід. Можливості процесуального інтерв'ю						
4	Особистість злочинця: системний підхід	10/12	2/-	-/-	-/-	8/12
5	Можливості процесуального інтерв'ю	20/16	2/2	2/-	4/2	12/12
Розділ 3. Організація та правове регулювання поліграфічних досліджень в Україні. Розвиток профайлінгу в зарубіжних країнах та в Україні						

6	Організація та правове регулювання поліграфічних досліджень в Україні	16/12	2/-	2/-	2/-	10/12
7	Розвиток профайлінгу в зарубіжних країнах та в Україні	14/11	2/-	-/-	-/-	12/11
Всього годин за курсом		90/90	14/4	8/2	10/4	58/80

**Теми семінарських (практичних) занять ДФН/ ЗФН зі спеціальності 262 -
Правоохоронна діяльність**

№ з/п	Назва тем семінарських занять	Кількість годин
1.	Становлення профайлінгу як методу забезпечення аналізу даних про особу злочинця.	2/-
2.	Феноменологія обману. Основи детекції правди та брехні за невербальними та вербальними ознаками. Значення фізіогноміки для діяльності профайлера	2/2
3.	Можливості процесуального інтерв'ю	2/-
4.	Організація та правове регулювання поліграфічних досліджень в Україні	2/-
	Разом	8/2

№ з/п	Назва тем практичних занять	Кількість годин
1.	Феноменологія обману. Основи детекції правди та брехні за невербальними та вербальними ознаками. Значення фізіогноміки для діяльності профайлера	4/2
2.	Можливості процесуального інтерв'ю	4/2
3	Організація та правове регулювання поліграфічних досліджень в Україні	2/-
	Разом	10/4

Завдання для самостійної роботи ДФН/ ЗФН

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основні категорії профайлінгу. Сучасні тенденції теорії та практики	8/11
2.	Становлення профайлінгу як методу забезпечення аналізу даних про особу злочинця.	6/11
3.	Феноменологія обману. Основи детекції правди та брехні за	2/11

	невербальними та вербальними ознаками. Значення фізіогноміки для діяльності профайлера	
4.	Особистість злочинця: системний підхід	8/12
5.	Можливості процесуального інтерв'ю	12/12
6.	Організація та правове регулювання поліграфічних досліджень в Україні	10/12
7.	Розвиток профайлінгу в зарубіжних країнах та в Україні.	12/11
	Разом	58/80

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття

Готуючись до семінарського заняття здобувачі вищої освіти повинні підготувати конспект питань, що містяться у плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх питань та присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від активності та якості підготовки).

Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема: Становлення профайлінгу як методу забезпечення аналізу даних про особу злочинця

1. Історичні передумови виникнення профайлінгу.
2. Формування профайлінгу як наукового методу.
3. Методологічні засади профайлінгу, техніки та методи.
4. Профайлінг у сучасній практиці розслідування злочинів. Проблеми та перспективи розвитку профайлінгу.

Питання для обговорення

1. Які соціально-історичні чинники сприяли виникненню профайлінгу?
2. У чому полягає значення кримінальної антропології для розвитку профайлінгу?
3. Які етапи становлення профайлінгу можна виокремити?
4. Які основні напрями сучасного профайлінгу?
5. У чому полягає сутність кримінального профайлінгу?
6. Які методи використовуються під час складання психологічного профілю злочинця?
7. Яке значення профайлінгу у діяльності правоохоронних органів?
8. Які проблеми розвитку профайлінгу існують в Україні?

Практичні ситуації

Ситуація 1

У місті вчинено серію нападів на жінок у вечірній час. Встановлено, що злочинець не залишає слідів, діє швидко, використовує схожий спосіб нападу та обирає жертв певного типу зовнішності.

Завдання:

1. Визначте, які елементи поведінкового аналізу можуть бути використані для складання психологічного профілю злочинця.

2. Які поведінкові характеристики можуть бути притаманні правопорушнику?
3. Які помилки можуть виникнути під час складання профілю?

Ситуація 2

Працівники правоохоронного органу отримали інформацію про можливу підготовку терористичного акту. Один із підозрюваних демонструє підвищену тривожність, уникає візуального контакту та постійно змінює маршрути пересування.

Завдання:

1. Які ознаки можуть свідчити про ризикову поведінку?
2. Які методи профайлінгу можуть бути застосовані у даній ситуації?
3. Яке значення має оперативна психодіагностика?

Ситуація 3

Слідчий аналізує поведінку підозрюваного у серії шахрайств. Особа має високий рівень комунікативних здібностей, легко входить у довіру, маніпулює співрозмовниками та демонструє емоційну стабільність.

Завдання:

1. Визначте можливі психологічні характеристики особи.
2. Які поведінкові патерни характерні для шахраїв?
3. Які профайлінгові методики можуть бути використані для аналізу особистості?

Теми презентацій та доповідей

1. Історія виникнення кримінального профайлінгу.
2. Роль СБУ у розвитку сучасного профайлінгу.
3. Американська та європейська моделі профайлінгу.
4. Психологічний портрет серійного злочинця.
5. Сучасні напрями розвитку кримінального профайлінгу.
6. Безпековий профайлінг у системі державної безпеки.
7. Профайлінг у діяльності спеціальних служб зарубіжних держав.
8. Проблеми нормативного регулювання профайлінгу в Україні.

Питання для самостійного опрацювання

1. Історія розвитку кримінальної психології.
2. Вплив кримінальної антропології на розвиток профайлінгу.
3. Поведінковий аналіз у структурі профайлінгу.
4. Методика складання психологічного профілю.
5. Профайлінг як інструмент превентивної діяльності.
6. Використання цифрових технологій у сучасному профайлінгу.

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «профайлінг».
2. Назвіть основні етапи розвитку профайлінгу.
3. У чому полягає сутність кримінального профайлінгу?
4. Які основні методи профайлінгу?
5. Що таке поведінковий аналіз?
6. Які сучасні напрями розвитку профайлінгу?
7. Які переваги та недоліки профайлінгу?

8. Які перспективи розвитку профайлінгу в Україні?

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема: Феноменологія обману. Основи детекції правди та брехні за невербальними та вербальними ознаками. Значення фізіогноміки для діяльності профайлера

1. Феноменологія брехні.
2. Основи детекції правди та брехні за невербальними та вербальними ознаками.
3. Значення фізіогноміки для діяльності профайлера.

Практичні ситуації

Ситуація 1

Під час опитування свідок постійно торкається обличчя, уникає прямого погляду, часто змінює положення тіла та відповідає із затримкою.

Завдання:

1. Визначте можливі невербальні ознаки обману.
2. Чи можуть такі реакції бути наслідком хвилювання?
3. Які додаткові методи перевірки інформації доцільно застосувати?

Ситуація 2

Підозрюваний під час розмови використовує надмірну деталізацію, повторює питання слідчого, часто вживає фрази: «чесно кажучи», «якщо бути відвертим».

Завдання:

1. Проаналізуйте можливі вербальні маркери обману.
2. Які психологічні механізми можуть лежати в основі такої поведінки?
3. Які тактичні прийоми комунікації варто використати?

Ситуація 3

Під час прикордонного контролю особа демонструє суперечливу поведінку: посміхається, але має напружені м'язи обличчя, пришвидшене дихання та мікровираз страху.

Завдання:

1. Визначте можливі ознаки прихованого емоційного стану.
2. Яке значення мають мікровирази у діяльності профайлера?
3. Які помилки можуть виникнути при інтерпретації поведінки?

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема: Можливості процесуального інтерв'ю

1. Поняття і значення процесуального інтерв'ю.
2. Етапи процесуального інтерв'ю.

Практичні ситуації

Ситуація 1

Свідок злочину під час інтерв'ю плутається у хронології подій, нервує та постійно перепитує слідчого.

Завдання:

1. Які тактичні прийоми доцільно використати?
2. Яке значення має встановлення психологічного контакту?
3. Які помилки слідчого можуть ускладнити отримання інформації?

Ситуація 2

Підозрюваний демонструє агресивну поведінку, перебиває слідчого та відмовляється відповідати на окремі питання.

Завдання:

1. Визначте можливі причини такої поведінки.
2. Які комунікативні стратегії варто застосувати?
3. Які невербальні прояви слід враховувати під час інтерв'ю?

Ситуація 3

Неповнолітній свідок дає фрагментарні показання, швидко втомлюється та уникає деталізації.

Завдання:

1. Які особливості процесуального інтерв'ю неповнолітніх?
2. Які психологічні чинники необхідно враховувати?
3. Які методи когнітивного інтерв'ю можуть бути використані?

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема: Організація та правове регулювання поліграфічних досліджень в Україні

1. Історія інструментальної детекції та сучасний стан української поліграфології.
2. Етичні засади діяльності поліграфолога.
3. Правове регулювання та особливості застосування поліграфа в Україні.
4. Кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог».
5. Поліграф та профілювання. Співвідношення, взаємозв'язок та особливості.

Практичні ситуації

Ситуація 1

Працівник державного органу проходить поліграфічне дослідження у межах службової перевірки. Під час тестування він демонструє підвищену тривожність та нестабільні психофізіологічні реакції.

Завдання:

1. Чи можуть такі реакції свідчити про обман?
2. Які фактори впливають на результати поліграфічного дослідження?
3. Які етичні вимоги має дотримувати поліграфолог?

Ситуація 2

Слідчий пропонує використати результати поліграфа як основний доказ вини особи у кримінальному провадженні.

Завдання:

1. Проаналізуйте правові аспекти використання поліграфа.
2. Який процесуальний статус мають результати поліграфічного дослідження?
3. Які проблеми допустимості таких результатів існують?

Ситуація 3

Кандидат на службу до правоохоронного органу відмовився проходити поліграфічне дослідження, посилаючись на порушення права на приватність.

Завдання:

1. Які права особи повинні бути забезпечені під час поліграфічного дослідження?
2. Які правові та етичні проблеми виникають у подібних ситуаціях?
3. У чому полягає співвідношення поліграфа та профайлінгу?

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1–2. Тема: ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ОБМАНУ. ОСНОВИ ДЕТЕКЦІЇ ПРАВДИ ТА БРЕХНІ ЗА НЕВЕРБАЛЬНИМИ ТА ВЕРБАЛЬНИМИ ОЗНАКАМИ. ЗНАЧЕННЯ ФІЗІОГНОМІКИ ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФАЙЛЕРА

1. Феноменологія брехні
2. Основи детекції правди та брехні за невербальними та вербальними ознаками
3. Значення фізіогноміки для діяльності профайлера

Теми для презентацій

1. Психологічні теорії брехні: від античних уявлень до сучасних концепцій (Форд, Врій, Екман).
2. Мікровирази як інструмент детекції брехні: методика Пола Екмана та її практичне застосування.
3. Невербальні індикатори обману: жести-адаптори, міміка, постуральні зміни — можливості та обмеження методу.
4. Лінгвістичні та паралінгвістичні ознаки брехні: аналіз мовлення, інтонації, структури висловлювань.
5. Фізіогноміка як складова візуальної психодіагностики: форми обличчя, характеристики рис та їх кримінологічне значення.

Кейси з завданнями

Кейс 1.

Під час допиту свідок Л. розповідає про своє місцезнаходження в момент злочину. Він говорить спокійно, підтримує зоровий контакт, але в певний момент, коли слідчий запитав про деталі транспорту, яким він нібито їхав, свідок на мить заплющив очі, торкнувся носа і відповів надто точно: «Маршрутка № 14, я сидів на третьому місці зліва». Через хвилину він додав, що не пам'ятає, з ким поруч сидів.

1. Визначте, які поведінкові сигнали у розповіді Л. можуть свідчити про можливий обман.
2. Яке значення має надмірна точність в одних деталях і «забудькуватість» в інших?
3. Яку стратегію допиту слід обрати для перевірки свідчень?
4. Визначте базову лінію поведінки та поясніть, як її встановити на початку розмови.
5. Які вербальні та невербальні ознаки потребують подальшої перевірки?

Кейс 2.

Оперативник проводить бесіду з підозрюваним К. у справі про службове розкрадання. К. активно жестикулює, говорить швидко, часто повторює: «Я вам клянусь, я нічого не

знаю». При цьому його розповідь позбавлена конкретних деталей, він оперує загальними фразами, а коли оперативник ставить уточнювальне запитання — К. робить тривалу паузу, після чого відповідає запитанням: «А що саме вас цікавить?»

1. Проаналізуйте вербальну поведінку К.: які лінгвістичні ознаки можуть свідчити про обман?

2. Яке значення має використання К. клятв і апеляцій до чесності?

3. Оцініть паралінгвістичні ознаки (темп, паузи, відповідь запитанням на запитання).

4. Складіть перелік уточнювальних запитань, які доцільно поставити К. на наступному етапі.

5. Які ознаки поведінки є найбільш значущими з точки зору профайлінгу?

Кейс 3.

Під час перевірки на транспортному пункті пропуску інспектор звернув увагу на пасажирів В., який стояв у черзі. В. виглядав охайно, спокійно спілкувався з сусідами по черзі. Однак при наближенні до стійки його поведінка різко змінилась: він став смикати рукав куртки, почав частіше моргати, а відповідаючи на стандартні питання інспектора, зробив незначну паузу перед відповіддю на запитання про мету поїздки.

1. Визначте, які саме поведінкові зміни є значущими для профайлера і чому.

2. Поясніть поняття «базова лінія поведінки» на прикладі цієї ситуації.

3. Чим відрізняється природна тривога від поведінкових ознак обману?

4. Які дії має вчинити інспектор для подальшої перевірки?

5. Складіть алгоритм дій профайлера в подібній ситуації на транспортному об'єкті.

Кейс 4.

Слідчий проводить попередню бесіду з особою Н., яку підозрюють у крадіжці в офісі. Н. — молода жінка з правильними рисами обличчя, яка тримається впевнено. Слідчий помічає, що при нейтральних темах вона усміхається симетрично, але при запитаннях про конкретний день і час крадіжки її усмішка стає асиметричною, з'являється мікровираз презирства тривалістю менше секунди, після чого обличчя повертається до нейтрального виразу.

1. Поясніть, що таке мікровираз і яке значення він має в детекції брехні.

2. Що може означати мікровираз презирства в контексті допиту?

3. Яка роль симетрії та асиметрії міміки у виявленні прихованих емоцій?

4. Чи є мікровирази самодостатнім доказом обману? Обґрунтуйте відповідь.

5. Запропонуйте подальшу стратегію допиту з урахуванням виявлених сигналів.

Кейс 5.

На прийомі у кадровій службі правоохоронного органу кандидат на посаду М. проходить попередню співбесіду. Фахівець з профайлінгу звертає увагу на особливості зовнішності: широкий квадратний підборіддя, опущені донизу куточки губ, низькі брови. М. відповідає на запитання лаконічно, без зайвої деталізації, тримається прямо, але уникає тривалого зорового контакту. При запитанні про попереднє місце роботи змінює позу і прибирає руки під стіл.

1. Які фізіогномічні характеристики М. звертають на себе увагу і як їх можна інтерпретувати?

2. Яких помилок слід уникати при застосуванні фізіогноміки на практиці?

3. Оцініть невербальну поведінку М. при запитанні про попереднє місце роботи.

4. Яке значення має зміна пози і прибирання рук у контексті профайлінгу?

5. Сформулюйте висновок про те, чи є фізіогноміка достатнім інструментом для оцінки особистості. Яких додаткових методів вона потребує?

Тестові завдання

1. Яке з тверджень найбільш точно характеризує поняття «брехня» в психологічному розумінні?

- А) Навмисне перекручення дійсності з метою введення іншої особи в оману;
- Б) Будь-яке висловлювання, що не відповідає дійсності;
- В) Неточне відтворення подій через погану пам'ять;
- Г) Мимовільне спотворення інформації під впливом стресу.

2. Дослідник Алдерт Врїй встановив, що середньостатистична людина розпізнає брехню лише у 44% випадків. Яку стратегію поведінки зазвичай обирає людина?

- А) Завжди підозрювати співрозмовника у брехні;
- Б) Орієнтуватися виключно на невербальні сигнали;
- В) Ігнорувати поведінку і аналізувати лише зміст слів;
- Г) Вигідніше повірити в явну брехню, ніж звинуватити чесного співрозмовника.

3. Що таке «базова лінія поведінки» у контексті профайлінгу?

- А) Перелік типових ознак брехні за методикою ФБР;
- Б) Норма реакції людини на стресову ситуацію;
- В) Природна поведінка людини у спокійній, нестресовій ситуації, що слугує еталоном для порівняння;
- Г) Стандартний протокол допиту підозрюваного.

4. Які з перелічених ознак відносяться до невербальних індикаторів можливого обману?

- А) Надмірна деталізація розповіді та уникнення займенника «я»;
- Б) Прискорення темпу мовлення та надмірне вживання клятв;
- В) Нелогічна перестановка слів у реченні та монотонність голосу;
- Г) Збільшення кількості жестів-адапторів та асиметрична посмішка.

5. Жести-адаптори (маніпулятори) — це:

- А) Жести, що замінюють цілі фрази і є культурно обумовленими;
- Б) Жести, що підсилюють і доповнюють мовлення;
- В) Жести, що демонструють відкритість і щирість;
- Г) Автоматичні жести самозаспокоєння, збільшення яких може свідчити про підвищену тривожність.

6. Що є основним недоліком методики оцінки мікровиразів на практиці?

- А) Аналізувати мікровирази краще на відеозаписі, а у реальному спілкуванні їх надзвичайно важко фіксувати;
- Б) Мікровирази не існують у реальному спілкуванні;
- В) Мікровирази є однаковими в усіх людей і не несуть індивідуальної інформації;
- Г) Мікровирази вказують виключно на брехню і не потребують додаткової інтерпретації.

7. Яке з тверджень щодо фізіогноміки є правильним?

- А) Фізіогноміка є точним науковим методом ідентифікації злочинців;
- Б) Фізіогноміка повністю спростована сучасною наукою і не використовується;

В) Фізіогноміка дозволяє отримати орієнтовну інформацію про особистісні риси, яка потребує підтвердження іншими методами;

Г) Фізіогноміка замінює психологічне тестування при прийомі на роботу.

8. До основних видів брехні за способом комунікації відносяться:

А) Природна і штучна брехня;

Б) Груба і тонка брехня;

В) Усвідомлена і несвідомо брехня;

Г) Пасивна (приховування інформації) та активна (повідомлення завідомо неправдивих даних).

9. Яку ознаку у мовленні людини Алдерт Врій визначає як характерну для брехунів?

А) Швидке мовлення, великий обсяг деталей;

Б) Відкрита поза, посилений зоровий контакт;

В) Підвищений тон голосу, надмірна жестикуляція;

Г) Повільніше мовлення, великі паузи, менше деталей, чітка хронологія.

10. Принцип «конгруентності» у детекції брехні означає:

А) Логічна узгодженість свідчень з матеріалами справи;

Б) Відповідність між вербальними повідомленнями та невербальною поведінкою людини;

В) Співпадіння показань різних свідків;

Г) Відповідність поведінки людини нормам суспільної моралі.

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 3–4. Тема: МОЖЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ІНТЕРВ'Ю

1. Поняття і значення процесуального інтерв'ю

2. Етапи процесуального інтерв'ю

Теми для презентацій

1. Модель PEACE: виникнення, структура та відмінність від традиційного допиту.

2. Когнітивні упередження слідчого: ефект первинності, стійкість переконань, підтверджувальне упередження та методи їх подолання.

3. Техніки активного слухання та стратегічного мовчання у процесуальному інтерв'ю.

4. Стратегічне розкриття доказів: коли і як пред'являти докази підозрюваному.

5. Вразливі групи допитуваних осіб: діти, особи з психічними розладами, жертви насильства — особливості проведення інтерв'ю.

Кейси з завданнями

Кейс 1.

Слідчий Р. розслідує справу про крадіжку в офісі. Ще до початку допиту підозрюваного О. колеги повідомили Р., що О. вже раніше «щось таке робив». Під час допиту Р. одразу починає ставити закриті запитання: «Ви взяли ноутбук?», «Коли саме?», «Хто ще бачив?» — не надаючи підозрюваному можливості самостійно викласти свою версію. Після того як О. все заперечує, Р. одразу пред'являє запис камери спостереження і вимагає пояснень.

1. Визначте, які помилки допустив слідчий Р. на кожному з етапів допиту.

2. Яке когнітивне упередження вплинуло на підхід Р. до допиту?

3. Як слід було організувати допит відповідно до моделі PEACE?

4. Поясніть, чому пред'явлення доказів на початку допиту є методологічною помилкою.

5. Складіть план допиту підозрюваного О. відповідно до принципів процесуального інтерв'ю.

Кейс 2.

Слідча Т. допитує свідка — літнього чоловіка К., 78 років, який спостерігав за подіями на місці злочину з вікна свого будинку. К. говорить повільно, часто плутається в деталях, іноді повторює одне й те саме. Слідча підбадьорює його: «Зрозуміло, зрозуміло, а далі?» — і ставить навідне запитання: «Той чоловік був у темному одязі, чи не так?»

1. Визначте, які фактори вразливості притаманні свідку К. і як вони мають вплинути на організацію інтерв'ю.

2. Яку помилку допустила слідча Т. з навідним запитанням? До яких наслідків це може призвести?

3. Яке значення має реакція «Зрозуміло» під час вільної розповіді?

4. Як слід правильно заохочувати вікового свідка до деталізації розповіді?

5. Складіть перелік рекомендацій для проведення інтерв'ю з вразливою категорією свідків.

Кейс 3.

Оперативник В. проводить інтерв'ю зі свідком Д. у справі про напад. Під час вільної розповіді Д. раптово зупиняється і мовчить близько 30 секунд. В. одразу запитує: «Що сталося? Ви щось приховуєте?» — порушуючи тишу. Д. губиться, починає говорити хаотично, а важлива деталь, яку він, очевидно, намагався пригадати, так і залишається незгаданою.

1. Поясніть, яку функцію виконує мовчання під час вільної розповіді.

2. Яку помилку допустив оперативник В., перервавши паузу?

3. Як слід поводитися допитувачу в момент мовчання свідка?

4. Чи є мовчання ознакою приховування інформації? Обґрунтуйте відповідь.

5. Запропонуйте алгоритм дій допитувача при виникненні тривалої паузи під час інтерв'ю.

Кейс 4.

Слідчий М. планує допит підозрюваного у справі про фінансове шахрайство. У матеріалах справи є роздруківка банківських транзакцій, яка підтверджує отримання підозрюваним Г. коштів на підставну особу. Слідчий розмірковує: пред'явити докази одразу чи спочатку вислухати версію підозрюваного?

1. Обґрунтуйте, чому стратегічне розкриття доказів є ефективнішим, ніж їх негайне пред'явлення.

2. Які альтернативні пояснення наявних доказів слід розглянути перед допитом?

3. Складіть план допиту Г. з урахуванням принципу стратегічного розкриття доказів.

4. На якому етапі моделі PEACE доцільно пред'являти докази?

5. Як слід діяти, якщо після пред'явлення доказів підозрюваний відмовляється від подальшої співпраці?

Кейс 5.

Після завершення допиту свідка С. слідчий Н. не проводить оцінювання допиту, одразу передає протокол до справи і переходить до наступного. Керівник слідчого відділу,

переглянувши запис допиту, зауважив, що слідчий Н. кілька разів ненавмисно підтверджував відповіді свідка словом «Правильно», не дослідив три важливі теми, визначені в плані, і не підвів підсумки по кожній темі перед переходом до наступної.

1. Яке значення має етап оцінювання в моделі PEACE і чому його не можна пропускати?
2. Що означає підтверджувальна реакція «Правильно» з боку допитувача і чому вона є помилкою?
3. Поясніть функцію підведення підсумків по кожній темі допиту.
4. Як правильно організувати самооцінювання допиту?
5. Складіть чек-лист для оцінювання якості проведеного інтерв'ю відповідно до моделі PEACE.

Тестові завдання

1. Модель PEACE була розроблена у:

- А) США, у відповідь на низьку розкриваність злочинів;
- Б) Канаді, на основі досвіду Королівської канадської кінної поліції;
- В) Австралії, як частина реформи кримінального судочинства;
- Г) Великій Британії, у відповідь на задокументовані випадки вимушених зізнань.

2. Яка є головна мета процесуального інтерв'ю?

- А) Зібрати точну, достовірну та практично значущу інформацію;
- Б) Отримати зізнання підозрюваного;
- В) Підтвердити версію слідчого;
- Г) Залякати підозрюваного і спонукати його до співпраці.

3. Що означає аббревіатура PLATO у контексті процесуального інтерв'ю?

- А) Planning, Listening, Analyzing, Talking, Observing;
- Б) Preparation, Legitimacy, Accuracy, Trust, Openness;
- В) Profile, Language, Assessment, Testimony, Outcomes;
- Г) Persons, Locations, Actions, Time, Objects.

4. Підтверджувальне упередження (confirmation bias) означає:

- А) Упередженість до певних категорій підозрюваних за соціальними ознаками;
- Б) Схильність слідчого довіряти показанням свідків більше, ніж матеріальним доказам;
- В) Схильність переоцінювати значення першого враження від допитуваного;
- Г) Тенденцію шукати інформацію, що підтверджує початкову гіпотезу, і ігнорувати суперечливу.

5. Яка функція мовчання під час вільної розповіді є найбільш значущою?

- А) Надання допитуваному часу для пригадування деталей без тиску;
- Б) Демонстрація недовіри до слів допитуваного;
- В) Перевірка психологічної стійкості підозрюваного;
- Г) Скорочення тривалості допиту.

6. Що означає принцип «від доказів до підозрюваного, а не від підозрюваного до доказів»?

- А) Розслідування починається лише після накопичення достатньої доказової бази;
- Б) Підозрюваний має право ознайомитись з усіма доказами перед допитом;
- В) Слідчий має пред'являти докази на початку кожного допиту;
- Г) Слідчий активно перевіряє всі альтернативні пояснення доказів і не зупиняється на першій підозрі.

7. На якому етапі моделі PEACE рекомендується пред'являти докази підозрюваному?

- А) На початку встановлення довірчих стосунків;
- Б) На етапі планування і підготовки;
- В) На етапі уточнення і розкриття доказів, після вичерпання всіх тем;
- Г) Наприкінці допиту, перед завершенням.

8. Яке право гарантоване ст. 14(3)(g) Міжнародного пакту про громадянські та політичні права?

- А) Право на проведення допиту рідною мовою;
- Б) Право не бути приневоленим до давання свідчень проти самого себе;
- В) Право вимагати відеозапису допиту;
- Г) Право на присутність адвоката під час будь-якого допиту.

9. Яке з тверджень щодо вразливих категорій допитуваних є правильним?

- А) Вразливі особи завжди дають недостовірні показання;
- Б) Факт вразливості є підставою для відмови від проведення допиту;
- В) Всі допитувані особи певною мірою є вразливими через нерівний баланс сил у ситуації допиту;
- Г) Вразливість не впливає на достовірність показань.

10. Що є головним результатом етапу оцінювання у моделі PEACE?

- А) Підписання протоколу допиту допитуваною особою;
- Б) Передача матеріалів допиту прокурору;
- В) Формулювання обвинувального висновку;
- Г) Визначення подальших слідчих дій та аналіз якості проведеного допиту.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5. Тема: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ (2 години)

1. Історія інструментальної детекції та сучасний стан української поліграфології. Етичні засади діяльності поліграфолога
2. Правове регулювання та особливості застосування поліграфу в Україні
3. Кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог»
4. Поліграф та профілювання. Співвідношення, взаємозв'язок та особливості

Теми для презентацій

1. Від ордалій до нейровізуалізації: еволюція методів інструментальної детекції брехні.
2. Правовий статус поліграфу в Україні: порівняльний аналіз відомчих нормативних актів (НП, ДБР, БЕБ, СБУ, прокуратура).
3. Міжнародний досвід застосування поліграфу: США, Японія, країни ЄС — спільне і відмінне.
4. Поліграф і профілювання: синергія методів у розслідуванні злочинів.
5. Етичні межі застосування поліграфу: права людини, добровільна згода та захист від самовикривальних свідчень.

Кейси з завданнями

Кейс 1.

Керівник відділу внутрішньої безпеки підприємства «Б» вирішив провести масову перевірку всіх 45 співробітників складу на поліграфі у зв'язку зі зникненням товарно-

матеріальних цінностей. Він оголосив, що відмова від проходження перевірки буде розцінена як підстава для звільнення. Кількох співробітників, що відмовились, було звільнено.

1. Визначте, які правові норми було порушено керівником.
2. Яким має бути законний порядок застосування поліграфу в трудових відносинах в Україні?
3. Чи може відмова від поліграфа бути підставою для звільнення у приватному секторі?
4. Яких принципів проведення поліграфічного дослідження не було дотримано?
5. Сформулюйте рекомендації щодо правомірної організації перевірки на поліграфі у цій ситуації.

Кейс 2.

Кандидат на посаду в Державному бюро розслідувань К. відмовився проходити психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа, пославшись на те, що це порушує його право на приватність. Кадрова служба відмовила йому у подальшому розгляді кандидатури.

1. Визначте, чи є відмова кадрової служби ДБР правомірною відповідно до Закону «Про державне бюро розслідувань».
2. Яке значення мають результати поліграфічного дослідження при прийнятті кадрових рішень у ДБР?
3. Чи можуть результати поліграфу бути підставою для відкриття кримінального провадження?
4. Поясніть відмінність між обов'язковою та добровільною формами застосування поліграфу в державних структурах.
5. Яке відомство в Україні першим законодавчо закріпило обов'язкове поліграфічне дослідження для всіх співробітників?

Кейс 3.

Адвокат підозрюваного у кримінальній справі подав клопотання про визнання висновку поліграфічного дослідження недопустимим доказом, оскільки дослідження проводилося на поліграфі, який не відповідає ДСТУ 8692:2016, і фахівець не мав підтвердженої кваліфікації.

1. Обґрунтуйте, чи є підстави для задоволення клопотання адвоката.
2. Яким вимогам має відповідати поліграф для проведення судових психологічних експертиз в Україні?
3. Які кваліфікаційні вимоги встановлені до поліграфолога відповідно до Класифікатора професій?
4. За яких умов результати поліграфічного дослідження мають доказове значення у кримінальному провадженні?
5. Назвіть єдиний поліграф, що повністю відповідає ДСТУ 8692:2016 в Україні.

Кейс 4. Слідчий запросив поліграфолога для проведення дослідження підозрюваного у справі про вбивство. Поліграфолог провів лише технічне тестування, не здійснивши передтестову бесіду і не встановивши базову лінію поведінки підозрюваного. Результати показали підвищені реакції на ключові запитання, і поліграфолог зробив висновок про «причетність» підозрюваного.

1. Визначте методологічні помилки, допущені поліграфологом.

2. Яку роль відіграє передтестова бесіда у поліграфічному дослідженні?
3. Чому встановлення базової лінії поведінки є обов'язковим елементом процедури?
4. Чи може поліграфолог робити висновок про «причетність» виключно на підставі фізіологічних реакцій?
5. Поясніть взаємозв'язок між навичками профайлера і якістю поліграфічного дослідження.

Кейс 5.

До підрозділу Національної поліції звернулась особа О. з проханням пройти поліграфічне дослідження за власною ініціативою, щоб спростувати підозри у причетності до крадіжки. Начальник підрозділу відмовив, пославшись на відсутність відповідного рішення слідчого.

1. Визначте, чи має право особа пройти поліграфічне дослідження за власною ініціативою відповідно до Інструкції МВС № 920.
2. Які випадки проведення опитування з використанням поліграфу передбачені в Національній поліції?
3. Чи є відмова начальника підрозділу правомірною?
4. Яке значення має принцип добровільної згоди при проведенні поліграфічного дослідження?
5. Запропонуйте алгоритм дій особи О. для реалізації свого права на проведення поліграфічного дослідження.

Тестові завдання

- 1. Який метод визначення правдивості у стародавньому Китаї базувався на психофізіологічних реакціях організму?**
 - А) Метод судового поєдинку;
 - Б) Метод занурення у воду;
 - В) Метод «рисового порошку»;
 - Г) Метод дотику до розпеченого заліза.
- 2. Хто вважається творцем першого поліграфа на сучасних принципах, зосередившись на вимірюванні кров'яного тиску?**
 - А) Чезаре Ломброзо;
 - Б) Іван Павлов;
 - В) Анджело Моссо;
 - Г) Вільям Марстон.
- 3. Яким нормативним актом в Україні введено технічний стандарт для поліграфів?**
 - А) КПК України;
 - Б) ДСТУ 8692:2016;
 - В) Наказ МВС № 920;
 - Г) Закон України «Про судову експертизу».
- 4. Яка основна умова проведення поліграфічного дослідження у всіх нормативних актах України?**
 - А) Добровільна письмова згода особи;
 - Б) Наявність рішення суду;
 - В) Присутність прокурора;
 - Г) Попередній медичний огляд.
- 5. Відповідно до Закону «Про ДБР», результати поліграфічного дослідження:**

- А) Є прямим доказом вини у кримінальному провадженні;
- Б) Мають таку саму доказову силу, як і висновок судово-медичної експертизи;
- В) Є лише орієнтувальною інформацією, що не може бути підставою для кримінального провадження;
- Г) Є обов'язковими для врахування судом.

6. Які фізіологічні показники реєструє сучасний поліграф?

- А) Температуру тіла, рівень цукру в крові, частоту кліпання;
- Б) Активність мозку, тремор рук, рухи очей;
- В) Рівень адреналіну, м'язову напругу, тиск у кінцівках;
- Г) Електропровідність шкіри, серцево-судинну активність, параметри дихання.

7. Коли в Україні офіційно введено професію «Поліграфолог»?

- А) 15 листопада 2016 року;
- Б) 2 серпня 2013 року;
- В) 4 лютого 2016 року;
- Г) 25 жовтня 2021 року.

8. У якій країні Верховний суд вперше у 1968 році схвалив висновок поліграфолога як доказ у кримінальній справі?

- А) США;
- Б) Великій Британії;
- В) Японії;
- Г) Канаді.

9. Що є предметом дослідження під час поліграфічного тестування?

- А) Психічні стани та емоції особи;
- Б) Думки та почуття особи щодо злочину;
- В) Прогноз майбутньої поведінки особи;
- Г) Інформація, що збереглась у пам'яті особи і пов'язана з конкретними діями або подіями.

10. Яка відмінність між психологічним і кримінологічним профілем злочинця?

- А) Психологічний профіль відповідає на питання «яка особистість?», кримінологічний — «хто і де ця людина?»;
- Б) Кримінологічний профіль є більш детальним і містить психологічний як складову;
- В) Між ними немає принципової різниці;
- Г) Психологічний профіль використовується виключно в суді.

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання виконуються у вигляді рукописного есе обсягом до 5 сторінок за темою яка обирається з нижченаведеного переліку або індивідуальною темою погодженою з викладачем.

Тематика есе:

1. Історичні витоки профайлінгу: від кримінальної антропології до сучасних методів
2. Теоретичні засади профайлінгу: психологічні, соціологічні та криміналістичні підходи
3. Порівняльний аналіз американської та європейської шкіл профайлінгу
4. ФБР та становлення кримінального профайлінгу: від Behavioural Science Unit до сьогодення
5. Досвід Великої Британії: метод geographic profiling та його практичне застосування

6. Профайлінг у країнах ЄС: правові рамки та оперативна практика
7. Ізраїльська модель профайлінгу в системі безпеки: уроки для України
8. Профайлінг у транспортній безпеці: міжнародний досвід авіаційного скринінгу
9. Цифровий профайлінг: аналіз поведінки в соціальних мережах як інструмент розслідування
10. Географічний профайлінг: картографування злочинності та прогнозування дій злочинця
11. Психолінгвістичний аналіз у профайлінгу: методи виявлення брехні та прихованих намірів
12. Штучний інтелект та машинне навчання в сучасному профайлінгу
13. Становлення профайлінгу в Україні: нормативно-правова база та інституційний розвиток
14. Застосування профайлінгу в українських правоохоронних органах: стан та перспективи
15. Профайлінг в умовах воєнного стану: досвід України 2022–2025 рр.
16. Підготовка фахівців з профайлінгу в Україні: освітні програми та кваліфікаційні стандарти
17. Терористичний профайлінг: методологія виявлення радикалізації та запобігання загрозам
18. Профайлінг серійних злочинців: порівняння методологій США, Великої Британії та України
19. Етичні та правові межі профайлінгу: баланс між безпекою та правами людини
20. Віктимний профайлінг як інструмент розслідування злочинів проти особи: міжнародний аспект

Тематика доповідей і рефератів/презентацій

1. Психологія брехні: основні поняття та визначення
2. Історія вивчення обману в психології та криміналістиці
3. Мотиви та причини обманної поведінки
4. Емоції та брехня: роль страху викриття
5. Фізіологічні реакції організму при обмані
6. Вербальні ознаки обману в мовленні
7. Невербальні сигнали обману: жести та пози
8. Мімічні вираження при брехні
9. Контакт очима та рухи очей як індикатори обману
10. Голосові характеристики при обмані
11. Поліграф: принципи роботи та застосування
12. Методи психологічного допиту підозрюваних
13. Техніки виявлення брехні під час бесіди
14. Аналіз письмових показань та заяв
15. Психологічний портрет обманщика
16. Самообман та його роль у обманній поведінці
17. Маніпулювання як форма обману
18. Обман у злочинних групах та організаціях
19. Патологічна брехливість та псевдологія
20. Обман неповнолітніх: особливості виявлення

21. Культурні та національні особливості обману
22. Помилки при детекції обману
23. Етичні аспекти виявлення обману
24. Захист від маніпуляцій та обману
25. Невербальна комунікація в роботі слідчого
26. Спостереження та інтерпретація поведінки
27. Складання психологічного профілю за поведінкою
28. Практичні кейси виявлення обману в розслідуванні

Методи контролю

Попередній контроль проводиться перед вивченням нового матеріалу. Цей вид контролю спрямований на виявлення якості опорних знань, умінь, навичок з метою їх актуалізації та корекції, встановлення необхідних внутрішніх та між предметних зв'язків. Самоконтроль та взаємний контроль орієнтує здобувачів на самостійність, зосередженість, сприяє розвитку вміння долати труднощі, спонукає до активної роботи на занятті, сприяє формуванню адекватної самооцінки, створює позитивний емоційний настрій, викликає задоволення від процесу навчання, зацікавленість у роботі.

Поточний контроль спрямовується на визначення й оцінювання умінь та навичок, якими оволодівають здобувачами у процесі вивчення навчальної дисципліни. Цей вид контролю передбачає перевірку шляхом організації фронтальної та індивідуальної діяльності здобувачів.

Методи поточного контролю: усне опитування, творчі письмові роботи, тестування, практичні завдання, індивідуальні та групові завдання проєктивного характеру.

Методи підсумкового контролю: виконання індивідуальних практичних завдань у процесі складання екзамену.

Порядок оцінювання

Оцінювання відбувається за системою відображеною в таблицях

Аудиторна робота, поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
T 1 10	T 2 10	T 3 10	T 4 10	T 5 10	T 6 5	T 7 5	Залік	
Самостійна робота 10 балів							40 балів	100 балів
Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою			
					екзамен	залік		
90-100	A	відмінно	Слухач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та	Високий (творчий)	відмінно	зараховано		

			опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.			
82-89	В	добре	Слухач вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи та задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Достатній (конструктивний-варіативний)	добре	
74-81	С		Слухач вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати			

			аргументи для підтвердження думок.			
64-73	D	задовільно	Слухач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E		Слухач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Слухач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	незарховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Слухач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання та відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.			

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (Заліку)

1. Поняття та зміст профайлінгу
2. Завдання і принципи профайлінгу.
3. Сфери застосування профайлінгу.
4. Проблема «етнічного» профайлінгу.
5. Методологія профайлінгу.
6. Техніки та методики профайлінгу.
7. Оперативна психодіагностика як метод профайлінгу.
8. Історія профайлінгу.
9. Сучасне практичне значення профайлінгу.
10. Зв'язок профайлінгу з правовими науками.
11. Фізіогноміка у діяльності профайлера.
12. Кримінальна антропологія Ч. Ломброзо.
13. Зв'язок кримінальної психології з профайлінгом.
14. Становлення профайлінгу як методу забезпечення аналізу даних про особу правопорушника.
15. Типологія та класифікація правопорушників.
16. Безпечовий профайлінг.
17. Криміналістичний профайлінг.
18. Історія вчень про особистість.
19. Генеза та механізм індивідуальної поведінки.
20. Стадії та складові механізму індивідуальної поведінки.
21. Негативні якості правопорушника.
22. Індивідуальна злочинна поведінка
23. Особистість, індивід, індивідуальність.
24. Співвідношення біологічного та соціального в особистості.
25. Структура особистості: характеристика та рівні.
26. Психічні компоненти в структурі особистості.
27. Роль психічних та фізичних аномалій у формуванні поведінкових патернів.
28. Темперамент та поведінка.
29. Характерологічні тенденції: техніки дослідження.
30. Морально-вольові якості особистості.
31. Дослідження емоційних проявів у діяльності профайлера.
32. Формування мотивації та соціальні установки особистості.
33. Поняття мотивації та мотиву.
34. Свідомість. Свідоме та неусвідомлюване в особистості.
35. Моральні фільтри (норми, принципи, мотиви, ціннісні орієнтації, категорії)
36. Моральна свідомість та колективна свідомість.
37. Зв'язок моральної свідомості з поведінковими проявами.
38. Формування та розвиток особистості: загальна характеристика.
39. Соціалізація особистості: фази та інститути.
40. Соціальний інтелект як властивість особистості.
41. Соціально-рольові якості особистості.
42. Значення соціальних ролей та статусу для вибору особою виду поведінки.

43. Мотивація злочинної поведінки.
44. Психічна діяльність та соціальна поведінка.
45. Вплив соціальних інститутів на формування та розвиток моделей поведінки.
46. Умови несприятливого формування особистості.
47. Основні напрями вивчення обману.
48. Форми та види обману.
49. Взаємозв'язок обману з фізіологічними проявами емоцій.
50. Взаємозв'язок обману з психічними властивостями особистості.
51. Соціально-психологічне вивчення обману.
52. Значення ситуації у поведінкових проявах.
53. Обман як інструмент комунікації.
54. Активний та пасивний обман.
55. Індивідуально-психологічні чинники обману.
56. Ситуативні чинники обману.
57. Основи ідентифікації обману.
58. Категорії «брехня» та «правда».
59. Проблеми оцінки достовірності інформації.
60. Види та форми виявлення обману.
61. Безінструментальні методи ідентифікації обману.
62. Інструментальні методи ідентифікації обману.
63. Ознаки несвідомого (неумисного) обману.
64. Ознаки свідомого (умисного) обману.
65. Взаємозв'язок характеру особистості і змісту дезінформації.
66. Психотипи: загальні питання.
67. Акцентуації у структурі особистості та її поведінки.
68. Акцентуації характеру: типи та моделі поведінки.
69. Історія інструментальної детекції.
70. Поведінкові ознаки інтроверта та екстраверта.
71. Правове регулювання та особливості застосування поліграфу в Україні.
72. Типологія стилей спілкування. Види передачі інформації: загальна характеристика.
73. Вербальна комунікація.
74. Невербальна комунікація.
75. Вимоги та алгоритм профілювання.
76. Основи і правила ефективної комунікації.
77. Психологічний профіль.
78. Емоційний профіль. Характер та його маски.
79. Основні вербальні маркери обману.
80. Невербальні фільтри уваги: емоційний стан, емблеми (образи тілесності), ілюстратори, мікровирази.
81. Поняття та особливості процесуального інтерв'ю.
82. Етапи процесуального інтерв'ю за моделлю PEACE.
83. Ідентифікація особи за її текстами у Інтернеті та іншими друкованими текстами.
84. Оцінка приналежності особи до того чи іншого тексту.
85. Правові основи профайлінгу.
86. Загальні та спеціальні компетенції профайлерів (за сферами діяльності).

87. Профайлінг у сфері кримінальної юстиції.
88. Типологія та класифікація правопорушників.
89. Поліграфологія: історія виникнення та сучасний стан.
90. Характеристика інструментальних методів детекції обману.
91. Проблеми застосування детектора брехні у кримінальному провадженні.
92. Поліграф і профілювання. Співвідношення, взаємозв'язок та особливості.
93. Кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог».
94. Кримінологічний профайлінг.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні курсових робіт (принципи описані у Законі України «Про академічну доброчесність» від 18 грудня 2025 року №4742ІХ (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>) та Кодексі академічної доброчесності Пенітенціарної академії України від 30 березня 2026 року №132/ОД (<https://pau.edu.ua/higher-education-quality-assurance-sector/academic-integrity/>). Списування під час підсумкового контролю, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Рекомендована література:

Основна

1. Дручек О. В. Профайлінг як метод забезпечення державної безпеки і громадського порядку: проблеми застосування. Науковий вісник публічного та приватного права. К., 2018. С. 132–133
2. Леонтьєва І. В. Профайлінг особистості: чи є йому місце в сучасній педагогічній науці? Теорія та методика навчання та виховання. 2021. № 50. С.114–123. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/methodics/article/view/3508>
3. Психологія профайлінгу : навч. посіб. / Ю. В. Руль, Т. О. Мартинова. К.: ДП Вид. дім К.: Персонал, 2018. 236 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/psih_profailingu.pdf
4. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. / Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Каравела, 2020. 418 с. content/uploads/2021/02/Prykhodko_Yurchenko_2020 5. URL: <https://ispp.org.ua/wp>
5. Федчун Н.О. Зміст та можливості профайлінгу. Доктринальні та правозастосовні проблеми кримінального процесу, детективної та оперативно розшукової діяльності : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф., присв. 10-й річниці набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України (м. Одеса, 9 грудня 2022 р.) / уклад.: Л.І. Аркуша, О.О. Торбас, В.А. Завтур ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. С. 247-251.
6. Лазаренко А. М., Максименко М. І. Кримінологічне профілювання як методика запобігання самовільному залишенню військової частини та місця служби. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. № 2. С. 854–858.
7. Лазаренко А. М., Федорова Ю. Є. Методи кримінологічного профілювання та їх роль у запобіганні серійним убивствам. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2025. № 1 (17). С. 74–88.
8. Лазаренко А. М., Максименко М. І., Пузиревський М. В. Кримінологічне профілювання як інструмент інформаційно-аналітичної діяльності прокуратури у сфері

запобігання бюджетним кримінальним правопорушенням. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 91. Ч. 4. С. 111–117.

9. Larysa Arkusha, Viktor Zagorodniy, Nataliia Fedchun. Corruption schemes while purchasing medicinal products at the expense of state funds in Ukraine. *International Journal Of Pharmaceutical Research*, Volume 12, issue 3, July - Sept, 2020 .P. 1465-1470. Indexed in: PubMed/Medline, (SCOPUS).

10. Arkusha, L., Dykyi, O., Fedchun, N., Diachkova, M., & Osadchyi, B. (2023). The effect of digitalization on the extent of criminal activity in the context of the pandemic. *Amazonia Investiga*, 12(64), 257-262. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.64.04.25> (Web of Science Core Collection)

11. Larysa Arkusha, Oleh Dykyi, Mykhailo Kosiuta, Nataliia Fedchun, Mariia Diachkova, Bogdan Osadchyi The Impact of Digitalization on the Level of Crime during the Pandemic. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 2022. VOL. 22 No.11. P. 399-404. (Web of Science Core Collection)

12. Aiken M. The Cyber Effect: A Pioneering Cyberpsychologist Explains How Human Behavior Changes Online. Spiegel & Grau, 2020. 432 p.

13. Bartol, C.R. & Bartol, A M. (2021). Current perspectives in forensic psychology and criminal behavior (2nd Ed.). Los Angeles, CA: Sage Publications, Inc.

14. Navarro, J. & Karlins, M. (2021). What Every Body is Saying. An Ex-FBI Agent's Guide to Speed-Reading People. Sage Publications, Inc. Webb, D. (2020). Criminal Profiling: An Introductory Guide Paperback. CreateSpace Independent Publishing Platform.

15. Wilson E. Q. Sociobiology. Cambridge, MA : Harvard University Press, 2022.

16. Бакаленко О. А. Психологія управління: навч. посібник. Харків: ХНУРЕ, 2020. 120 с.

17. Кацавець Р.С. Психологія особистості: навч. посіб. Київ :Алерта. 2021. 134 с. URL: <https://jurkniga.ua/contents/psikhologiya-osobistosti-navchalniy-posibnik.pdf>

18. Руль Ю.В., Мартинова Т О. Психологія профайлінгу : навч. посіб.. К., 2020 236 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/psih_profailingu.pdf

19. Психологічний словник-довідник: навч. посіб./ Приходько Ю.О., Юрченко В.І. К.: Каравела, 2020. 418 с. URL: https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Prykhodko_Yurchenko_2020

20. Тихоненко О. О. Механізми профайлінгу в сфері виявлення загроз в державній безпеці: дис.... канд. наук з держ. упр. Нац. ун-т цив. захисту України. Харків, 2021. 280 с. URL: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/disTykhonenka.pdf>

21. Федчун Н. О. Психологічний механізм злочинної поведінки при порушенні правил безпеки мореплавства. *Публічне право*. 2016. № 2. С. 158-165.

22. Федчун Н.О. Зміст та можливості профайлінгу. *Доктринальні та правозастосовні проблеми кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності* : мат-ли Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Одеса, 9 грудня 2022 р.) [Електронне видання] / уклад.: Л.І. Аркуша, О.О. Торбас, В.А. Завтур ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. С. 247-251.

23. Штокалюк Д.З. Графологія – засіб пізнання себе та інших людей: монографія. Т.: Вектор, 2017. 107 с.

24. Cesare Lombroso. Criminal Man. Translated by Mary Gibson and Nicole Hahn Rafter. Duke University Press (2020). URL: <https://pdfcoffee.com/cesare-lombroso-criminal-man-duke-university-press-2006-pdf-free.html>

25. Douglas et al. Criminal profiling from crime scene analysis. First published: September 1986 *Behavioral Sciences & the Law*. Vol. 4, Issue 4 – <http://ravenndragon.net/montgomery/crimprofiling.pdf>

26. Innes M and Innes H, ‘Signal crimes, social reactions, and the future of environmental criminology’ in Bruinsma G and others (eds), *The Oxford Handbook of Environmental*

Criminology (Oxford University Press 2021).

27. The Navarro, J. & Karlins, M. (2021). What Every Body is Saying. An Ex-FBI Agent's Guide to Speed-Reading People. Sage Publications, Inc.

28. Paul Ekman Group is now offering FACS / Facial Action Coding System. URL: <http://www.paulekman.com/product-category/facs>

29. Petherick W., Ferguson C. Behavioral Consistency, the Homology Assumption, and the Problems of Induction. Serial Crime. *Theoretical and Practical Issues in Behavioral Profiling*. URL: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-374998-7.00003-4>

30. Wilson J. Q. Thinking About Crime (Rev. Edition) New York : Vintage Books USA, 2022.

31. Yepes R. The Art of Profiling in a Digital World. The Police Chief 83 (February 2016). URL: <https://www.policechiefmagazine.org/the-art-of-profiling-in-a-digital-world/>

32. Аркуша Л.І., Степанов Є.М. Соціальні чинники злочинності в Україні та роль мовного простору у викритті деяких її проявів. *Мова*. № 35. 2021. С. 16-25. DOI:

<https://doi.org/10.18524/2307-4558.2021.35.237791> URL: <http://mova.onu.edu.ua/article/view/237791>

33. Зелінський А. Ф. Кримінальна психологія: навч.-практ. вид. К.: Юрінком Інтер, 1999. 240 с.

34. Зелінський А. Ф. Свідоме та неусвідомлюване в злочинній поведінці. Харків, 1986. 168 с.

35. Маслоу А. Мотивація особистості. URL: <https://psylib.org.ua/books/masla01/index.htm>

36. Зачек О. І., Дмитрик Ю. І. Застосування профайлінгу для протидії кіберзлочинності. *Соціально-правові студії*. 2020. Вип. 4(10). С. 94-100

37. Леонтьєва І. В. Профайлінг особистості: чи є йому місце в сучасній педагогічній науці? *Теорія та методика навчання та виховання*. 2021. № 50. С.114-123. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/methodics/article/view/3508>

38. Леонтьєв Д. А. Теорія особистості А. Н. Леонтьєва. Енциклопедія практичної психології. URL: http://psychologis.com.ua/teoriya_lichnosti_a.n._leonteva.htm

39. Соціалізація особистості. URL: https://fku.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/uk/PDF/psux._lk2.pdf

40. Хохліна О. П. Проблема структури особистості у психології. *Юридична психологія*. 2016. №2. С.20-32.

<https://psychped.naiu.kiev.ua/index.php/psychped/article/download/432/434/>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. Веб-портал «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

2. Веб-портал «ЛІГА-ЗАКОН». URL: <https://ips.ligazakon.net/>

3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Розділ «Рішення уряду». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npasearch/>

4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. Розділ «Документи». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/all/>

5. Офіційний веб-портал «Судова влада України». URL: <https://court.gov.ua/>

6. Офіційний веб-портал Бюро економічної безпеки України. URL: <https://esbu.gov.ua/>

7. Офіційний веб-портал Верховного Суду. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

8. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Розділ «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

9. Офіційний веб-портал Вищого антикорупційного суду. URL: <https://hcac.court.gov.ua/hcac/>

10. Офіційний веб-портал Вищої ради правосуддя. URL: <https://hcj.gov.ua/>
11. Офіційний веб-портал Державного бюро розслідувань. URL: <https://dbr.gov.ua/>
12. Офіційний веб-портал Державної кримінально-виконавчої служби України.
URL: <https://kvs.gov.ua/>
13. Офіційний веб-портал Конституційного Суду України. URL: <https://ccu.gov.ua/>
14. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України.
URL: <https://mvs.gov.ua/>
15. Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України. Розділ «Рішення Європейського суду з прав людини». URL: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini/>
16. Офіційний веб-портал Національного антикорупційного бюро України.
URL: <https://nabu.gov.ua/>
17. Офіційний веб-портал Національної академії правових наук України.
URL: <https://nals.com.ua/>
18. Офіційний веб-портал Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.
URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
19. Офіційний веб-портал Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого.
URL: <https://nlu.org.ua/>
20. Офіційний веб-портал Офісу Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/>
21. Офіційний веб-портал Пенітенціарної академії України. URL: <https://pau.edu.ua/>
22. Офіційний веб-портал Ради національної безпеки і оборони України.
URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>
23. Офіційний веб-портал Служби безпеки України. URL: <https://esbu.gov.ua/>